

مجموعه گفتارهای علمی اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

۱۶

به سوی معرفت

تفسیر آیات ولایت و امامت

وفات

نوعی دیگر از هیات

۳۰ خرداد ۱۳۸۶

۵ جمادی الثانی ۱۴۲۸

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

« الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين

ولعنة الله على أعدائهم أجمعين » .

« قال الله الحكيم في محكم كتابه أعوذ بالله من الشيطان الرجيم »

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾^(۱) .

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (مخالفت فرمان) خدا پرهیزید و وسیله‌ای برای تقرب به او بجویید و در راه او جهاد کنید باشد که رستگار شوید .

چکیده سخن :

در سلسله مباحث گذشته اثبات نمودیم که حضرات معصومین عليهم السلام دارای قدرت تصرف در عالم کون و خلقت هستند. چنین قدرتی برای آنان امری معقول و محقق است. این قدرت در طول قدرت الهی و به اذن خداوند متعال به آنان واگذار شده است .

۱-سوره مائده، آیه ۳۵.

سپس به تناسب مطالب ارائه شده به نقل و نقدِ شبهات ابن تیمیّه و محمّد بن عبدالوهاب پرداختیم. اشکال آنان مبنی بر اینکه توسّل، استعانت و استمداد از غیر خداوند امری مذموم و مساوق^(۱) با شرک است را پاسخ دادیم. در ردّ شبهات آنان از آیات قرآن مجید و روایات مورد قبول عامّه، استفاده نمودیم تا راهی برای فرار و گریز آنان باقی نماند.

برخی از آیاتی که در پاسخ وهابیت بیان شد، عبارتند از:

حضرت سلیمان علیه السلام برای بدست آوردن تخت بلقیس از بزرگان قوم خود استمداد طلبید^(۲). یهودیان برای رهایی از تشنگی و خشک سالی به حضرت موسی علیه السلام متوسّل شدند^(۳)، و حضرت عیسی علیه السلام خود را به صفات خداوند متعال چون آفریننده و شفا دهند منتسب نمود^(۴).

قدرت لاهمان علیهم السلام بالاتر از دیگران:

هنگامی که حضرت سلیمان علیه السلام به بزرگان دربارش فرمود: چه کسی می‌تواند تخت بلقیس را نزد من آورد،

﴿قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ﴾^(۵).

۱- مساوق: ملازم و مقارن (لغت نامه دهخدا).

۲- سوره نمل، آیه ۳۸.

۳- سوره اعراف، آیه ۱۶۰.

۴- سوره آل عمران، آیه ۴۹.

۵- سوره نمل، آیه ۴۰.

کسی که دانشی از کتاب آسمانی داشت گفت: پیش از آن که چشم بر هم زنی آن را نزد تو خواهم آورد.

آصف ابن برخیا که بهره‌ای از علم کتاب داشت به حضرت سلیمان علیه السلام عرض کرد: در یک چشم بر هم زدن تخت بلقیس را از سرزمین سبا به این جا (شامات که امروزه در فلسطین اشغالی قرار دارد) می‌آورم. در جلسه قبل ذیل آیه شریفه فوق دو روایت بدین مضمون نقل نمودیم که آصف ابن برخیا یک قسمت از هفتاد و سه قسمت اسم اعظم الهی را می‌دانست و بوسیله آن توانست تخت بلقیس را نزد حضرت سلیمان علیه السلام حاضر کند، اما حضرات معصومین علیهم السلام به هفتاد و دو قسمت از هفتاد و سه قسمت اسم اعظم الهی علم دارند و خداوند متعال یک قسمت را در انحصار خود قرار داده است.^(۱)

از این دو روایت در می‌یابیم که قدرت تصرف حضرات معصومین علیهم السلام در عالم کون و خلقت به مراتب بالاتر می‌باشد. زیرا علم آنان علیهم السلام به اسم اعظم الهی از انبیای علیهم السلام دیگر بیشتر است و تنها به یک قسمت که مختص ذات ذوالجلال ربوبی می‌باشد، علم ندارند.

نگاهی به علم ائمه علیهم السلام:

در رابطه با وسعت و گستردگی علم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام به دو روایت

۱- کافی، جلد ۱ صفحه ۲۳۰.

توجه فرمایید.

خداوند متعال در قرآن می‌فرماید:

﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾^(۱).

به یقین ما مردگان را زنده می‌کنیم و آن چه را از پیش فرستاده‌اند و تمام آثار آنها را می‌نویسیم. و همه چیز را در امامی روشن‌گر بر شمرده‌ایم.

امام باقر علیه السلام در رابطه با تفسیر (امام مبین) از پدران بزرگوارشان علیهم السلام نقل

می‌نمایند:

«لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مِنْ مَجْلِسِهِمَا فَقَالَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ التَّوْرَةُ؟ قَالَ: لَا. قَالَا: فَهُوَ الْإِنْجِيلُ؟ قَالَ: لَا. قَالَا: فَهُوَ الْقُرْآنُ؟ قَالَ: لَا؛

هنگامی که این آیه نازل شد عمر و ابو بکر [علیهما ما علیهما] از جای برخاستند.

عرض کردند ای رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آیا مقصود از کتاب مبین، تورات است؟ پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: خیر عرض کردند: آیا مقصود از آن انجیل است؟ پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: خیر عرض کردند: بنابراین

۱- سوره یس، آیه ۱۲.

منظور از آن قرآن است؟ پیامبر ﷺ فرمودند: خیر.

قال: فأقبل أمير المؤمنين علي بن أبي طالب فقال رسول الله ﷺ: هو هذا إته

الإمام الذي أحصى الله تبارك و تعالی فيه علم كل شيء»^(۱).

امام علیؑ فرمودند: در این هنگام امیرالمؤمنین علیؑ وارد شدند.

سپس رسول الله ﷺ فرمودند: او امام مبین است که خداوند متعال

تمام علوم را در او گرد آورده است.

در روایتی دیگر عمار یاسر نقل می‌کند:

«كنت عند أمير المؤمنين علي بن أبي طالب بن علي في بعض غزواته فمررنا

بواد مملوء نملا؛

در یکی از جنگها همراه امیرالمؤمنین علیؑ بودم. با ایشان از بیابانی که

پراز مورچه بوده عبور کردیم.

فقلت يا أمير المؤمنين علي بن أبي طالب تری يكون أحد من خلق الله تعالى يعلم عدد هذا

النمل؟؛

از امیرالمؤمنین علیؑ پرسیدم آیا کسی از مخلوقات را می‌شناسید که

تعداد این مورچگان را بداند؟

قال: نعم يا عمار أنا اعرف رجلاً يعلم عدده وكم فيه من ذكر وكم فيه أنثى؛

امیرالمؤمنین علیؑ فرمودند: آری ای عمار! من مردی را می‌شناسم که

تعداد مورچگان و تعداد نر و ماده آنها را می‌داند.

۱- تفسیر برهان، جلد ۴ صفحه ۶ و اثبات الهداة، جلد ۳ صفحه ۳۹.

فقلت : من ذلك الرجل يا مولاي ؟ ؛

عرض کردم : ای مولی من ! آن مرد کیست ؟

فقال : يا عَمَّار ! ما قرأت في سورة يس ﴿ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ﴾ ؛

حضرت علیه السلام فرمودند : ای عمار ! آیا در سوره یاسین نخوانده ای
« همه چیز را در امامی مبین گرد آورده ایم » .

فقلت : بلی یا امیرالمؤمنین . فقال : أنا ذلك الإمام المبین ^(۱) .

عرض کردم : آری خوانده ام ایشان علیه السلام فرمودند : آن امام مبین من
هستم .

شناخت ائمه علیهم السلام فراتر از درک خلافت :

از این پرسش و پاسخ در می یابیم که عمار نیز از شناخت کافی نسبت به
مقام و جایگاه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام برخوردار نبوده البته در این مورد مقصّر
نمی باشد ، زیرا ائمه اطهار علیهم السلام دارای مقامی فراتر از عقل و ادراک بشر می باشند .
به عنوان نمونه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم در خصوص جایگاه و عظمت فاطمه زهرا علیها السلام
می فرماید :

« إِنَّمَا سَمِيَتْ فَاطِمَةَ لِأَنَّ الْخَلْقَ فَطَمُوا عَنْ مَعْرِفَتِهَا » ^(۲) .

۱- بحار الانوار ، جلد ۴۰ صفحه ۱۷۶ - تفسیر البرهان ، جلد ۴ صفحه ۷ .

۲- بحار الانوار ، جلد ۴۳ صفحه ۶۵ .

همانا دخترم فاطمه نام گرفت، زیرا مخلوقات از شناخت [جایگاه و عظمت] ایشان عاجزند.

وقتی همهٔ مخلوقات که ملائکه و انبیاء علیهم السلام را نیز در بر می‌گیرد، نمی‌توانند حضرت زهرا علیها السلام را بشناسند، آیا عمار و افرادی چون ما می‌توانند به شناخت ائمه اطهار علیهم السلام دست یابند؟!
امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

« لا تکلموا فی الإمام فانّ الإمام یسمع وهو جنین فی بطن أمه »^(۱).

در بارهٔ امام علیه السلام سخن نگوئید همانا امام علیه السلام هنگامی که جنینی است در رحم مادر می‌شنود^(۲).

روزی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌بینند دخترشان علیها السلام در تنهایی سخن می‌گویند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از وی می‌پرسند: با چه کسی سخن می‌گویی؟ حضرت فاطمه علیها السلام در پاسخ عرض می‌کنند: با فرزندی که در رحم دارم سخن می‌گویم و او مرا از تنهایی بیرون می‌آورد.

من از این خاک نیم زآب و هوای دگرم

جامهٔ عاریت است این که تو بینی به برم

۱- بحار الانوار، جلد ۲۵ صفحه ۴۵.

۲- ظاهراً منظور از شنیدن در این روایت تامّ و تمام بودن قوای ادراکیهٔ امام علیه السلام در رحم مادر می‌باشد.

منشأ قدرت امیرالمؤمنین علیه السلام:

هنگامی که امیرالمؤمنین علیه السلام در جنگ خیبر، درب قلعه‌ای را که چهل مرد نیرومند آن را باز و بسته می‌کردند با دست از جای بیرون آوردند و بر روی خندق انداخت و سپاه اسلام از آن به عنوان پل استفاده نمود، فرمودند:

«والله ما قلعت باب خیبر بقوة جسدیة ولا بحركة غذائیة ولكنی ایدت بقوة ملکوتیة ونفس بنور ربها مضيئة»^(۱).

به خدا سوگند، درب قلعه خیبر را با قدرت بدنی و با نیروی خوراک از جای برنکندم، بلکه با قدرت ملکوتی و روحی که با نور خدا روشن گشته، این کار را انجام دادم.

غذای حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نان خشکیده‌ای بود که آنرا با دست خود نصف و با نمک میل می‌کردند. می‌گویند، ایشان علیه السلام نانهای خشکیده را در کیسه‌ای می‌گذاشتند و در آن را محکم می‌بستند، برای اینکه فرزندان شان نانها را با روغن نرم نکنند^(۲).

سخن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم در حق امیرالمؤمنین علیه السلام:

هنگامی که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم از جنگ خیبر باز می‌گشتند و حضرت

۱- مناقب شهر آشوب، جلد ۲ صفحه ۷۸.

۲- بحار الانوار، جلد ۴۱ صفحه ۱۴۸.

امیرالمؤمنین علیه السلام آن شاهکار عظیم را انجام داده بودند، در رابطه با حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

« لولا أن تقول فيك طائفة من أمتي ما قالت النصارى في المسيح ابن مريم لقلت فيك اليوم مقالاً لا تمرّ بملاء إلا أخذوا التراب من تحت قدميك ومن فضل طهورك فاستشفوا به »^(۱).

اگر هراس نداشتیم از اینکه گروهی از اتم به تو نسبت دهند آنچه را که مسیحیان به عیسی ابن مریم علیه السلام نسبت دادند. امروز در حق تو سخنی می‌گفتم که پس از آن گروهی نبود که با تو بر خورد نمایند مگر اینکه خاک پایت را برای تبرک و اضافه آب وضویت را برای شفا خواستن برمی‌داشتند.

سخت‌ترین مصائب حضرت زهرا علیها السلام :

آن نکته ناگفته رسول الله صلی الله علیه و آله که در پرده ابهام ماند چه بود؟ هیچ کس به غیر از حضرت فاطمه علیها السلام، از آن نکته آگاه نگردید. امام صادق علیه السلام در رابطه با مادرشان می‌فرمایند:

« وذاب لحمها حتى صارت كالخيال »^(۲).

گوشت‌های بدن ایشان آب شد و همانند سایه‌ای گشت.

۱- بحار الانوار، جلد ۳۷ صفحه ۲۷۲ - از منابع اهل تسنن بنگرید به شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۹ صفحه ۱۶۸ به نقل از مسند احمد ابن حنبل.

۲- موسوعة شهادة المعصومین علیهم السلام، جلد ۱ صفحه ۱۵۸.

چرا حضرت فاطمه علیها السلام این گونه پریشان و افسرده حال گردیدند؟ این وضعیت فقط به علت مصائب و آزار و اذیت‌های دنیوی نبود. آنچه ایشان را بیش از هر چیز می‌آزرد به هدر رفتن زحمات پدر بزرگوارشان صلی الله علیه و آله برای این امت بود. ایشان عقب‌گرد فرهنگی و اجتماعی مردم و بازگشت رسوم و ارزش‌های جاهلی را می‌دیدند و از آن افسرده خاطر بودند. منبری که منشأ هدایت مردم و باعث رستگاری امت بود اکنون توسط غاصبان نا اهل به تاراج می‌رفت تا از آن برای بدعت‌گذاری در دین خدا استفاده شود. دنیا طلبان کسی را که رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌خواستند در حق او سخنی بگویند تا خاک پای او توتیای چشم مردم شود و آب وضوی او شفا دهندهٔ بیماران، خانه نشین کرده‌اند و امت را به هر سو که نفسانیتانشان فرمان می‌دهد می‌رانند. این مسائل بود که فاطمه زهرا علیها السلام را غصه دار و اندوهگین نموده بود.

شخصی از خلیفه اول (علیه ما علیه) حکم ارث جدّه را پرسید. خلیفه گفت: نمی‌دانم. مغیره ابن شعبه حاضر بود و حکم را بیان کرد^(۱). کسی که از مغیره ابن شعبه مکار و حیله‌گر، نادان‌تر است و گدای علم مغیره است، بر منبر رسول الله صلی الله علیه و آله تکیه می‌زند و وارث علوم اولین و آخرین خانه نشین می‌شود.

امیرالمؤمنین علیه السلام بارها فرموده‌اند:

۱- موطأ مالک، جلد ۲ صفحه ۵۴. سنن دارمی، جلد ۲ صفحه ۳۵۹.

«أَيُّهَا النَّاسُ سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقَدُونِي فَلَأَنَا بِطَرَقِ السَّمَاءِ أَعْلَمُ مِنِّْي بِطَرَقِ الْأَرْضِ»^(۱).

ای مردم! از من بپرسید پیش از آن که مرا نیابید، که من راههای آسمان را بهتر از راههای زمین می شناسم.
اما گروهی نادان و مغرض حق اهل بیت علیهم السلام را غصب و آنان را آزار و اذیت می کنند و بخاطر همین مصایب حضرت زهرا علیها السلام وصیت کردند:

«أَنْ لَا يَصَلِّيَ عَلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ»^(۲).

عمر و ابو بکر [لعنهما الله] بر او نماز نخوانند.

و به همین دلیل حضرت زهرا علیها السلام وصیت نمودند که شبانه مرا غسل دهید و کفن کنید و خاک بسپارید. اهل تسنن نیز به این مسأله اذعان دارند که یکی از علل وصیت حضرت زهرا علیها السلام عدم تمایل ایشان به حضور عمر و ابو بکر [لعنهما الله] در مراسم ایشان بوده است^(۳).

حیات و حمايت، مخلوق خدا:

تا بدین جا بیان نمودیم که استعانت و استمداد از کسانی بجز خداوند متعال شرک نمی باشد و توسل به کسانی که خداوند به آنان قدرتهایی عطا فرموده

۱- نهج البلاغه، خطبه ۱۸۹.

۲- مناقب شهر آشوب، جلد ۳ صفحه ۱۳۷.

۳- مصنف صنعانی، جلد ۳ صفحه ۵۲۱ و وفا الوفاء، جلد ۳ صفحه ۹۰۶ و شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید جلد ۱۶ صفحه ۲۰۶.

است اشکال ندارد، زیرا قدرت آنان در طول قدرت الهی قرار دارد و هیچ کس مستقل از خدا از خود هیچ قدرت و حرکتی ندارد و در این راستا شبهات ابن تیمیّه و محمّد ابن عبدالوهاب را پاسخ دادیم.

حال نوبت این است که اشکال و ایراد دیگر آنان را بیان نموده و پاسخ دهیم.

وهابیّان بر این نظرند که توسّل و استعانت از کسانی که در این عالم نیستند و به حسب ظاهر دارای حیات نیستند کاری نادرست می‌باشد. همچنین در کنار قبور آنها ایستادن و حاجت خواستن کاری حرام می‌باشد^(۱).

در پاسخ به شبهه آنان باید نخست مسأله حیات و ممات را تبیین نماییم. آیا به راستی ما حضرات معصومین علیهم‌السلام را مرده می‌پنداریم و دست آنان را از دنیا کوتاه می‌دانیم؟!

در رابطه با مرگ خداوند متعال می‌فرماید:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ﴾^(۲).

پر برکت و زوال‌ناپذیر است کسی که حکومت جهان هستی به دست اوست و بر هر چیز توانا است * آن کسی که مرگ و حیات را آفرید.

۱- کسانی که به حج مشرف شده‌اند، برخوردار خشن وهابیّان را دیده‌اند که چگونه از زیارت روضه رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و قبور مطهر بقیع جلوگیری به عمل می‌آورند.
۲- سوره ملک، آیات ۲ و ۱.

با توجه به این آیه آیا می‌توان قائل به انعدام و نیستی مرگ شد؟ اگر مرگ نیستی و عدم است چرا خداوند متعال می‌فرماید: ما مرگ را آفریده‌ایم؟ آیا معدوم آفریده می‌شود؟

همچنین در آیه‌ای دیگر خداوند متعال می‌فرماید:

﴿نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ * عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ * وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ النَّشَأَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ﴾^(۱).

ما در میان شما مرگ را مقدر ساختیم و هرگز کسی بر ما پیشی نمی‌گیرد * تا گروهی را به جای گروه دیگری بیاوریم و شما را در جهانی که نمی‌دانید آفرینش تازه‌ای بخشیم * شما عالم نخستین را دانستید، چگونه متذکر نمی‌شوید (که جهانی بعد از آن است)؟! خداوند متعال در این آیه می‌فرماید، ما مرگ را در میان شما قرار دادیم، جعل الهی به معدومات متعلق نمی‌گردد. به عبارت دیگر نیستی و عدم قابل جعل نمی‌باشند.

فوت، تعبیر دیگری از موت:

خداوند در آیاتی از قرآن مجید تعبیر فوت را در رابطه با موت بکار برده است، که این تعبیر بسیار روشن‌گر می‌باشد.

۱- سوره واقعه، آیات ۶۲ تا ۶۰.

﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾^(۱).

خداوند جانها را به هنگام مرگ می‌گیرد.

﴿قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ﴾^(۲).

بگو فرشته مرگ که بر شما گماشته شده است روح شما را می‌گیرد.
وفات از ریشه وفی بر گرفته شده است و به معنای تحویل گرفتن به طور کامل می‌باشد^(۳).

ملک الموت ما را به طور کامل تحویل می‌گیرد، آیا تحویل گرفتن به معنای نابودی و نیستی است؟

خداوند متعال می‌فرماید:

﴿وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ﴾^(۴).

او کسی است که روح شما را در شب (به هنگام خواب) می‌گیرد، و از آن چه در روز کرده‌اید با خبر است، سپس در روز شما را (از خواب) برمی‌انگیزد.

شباهت و تفاوت موت و نوم:

خداوند در این آیه از خواب به وفات تعبیر می‌کند، زیرا خواب نوعی از

۱- سوره زمر، آیه ۴۲.

۲- سوره سجده، آیه ۱۱.

۳- النهایة فی غریب الحدیث، جلد ۵ صفحه ۲۱۱.

۴- سوره انعام، آیه ۶۰.

مرگ به حساب می‌آید، تفاوت خواب و مرگ در سرعت برگشت روح به جسد می‌باشد. در خواب، روح سریع به جسد باز می‌گردد ولی در مرگ بازگشت روح به بدن با تأخیر زیاد [بر پای قیامت] صورت می‌گیرد.

شخصی از امام جواد علیه السلام می‌پرسد: مرگ چیست؟ امام علیه السلام در پاسخ می‌فرماید:

«هو النوم الذي يأتيكم كل ليلة، إلا أنه طويل مدته لا ينتبه منه إلا يوم القيامة»^(۱).

مرگ همان خواب است که هر شب به سراغ شما می‌آید، با این تفاوت که در مرگ مدت زیاد است و هنگام قیامت از مرگ بیدار می‌گردید. عَزِيز پس از صد سال دوباره زنده شد در حالیکه می‌پنداشت یک روز یا نصف روز بخواب رفته است^(۲). اصحاب کهف پس از حدود سیصد سال دوباره زنده شدند و فکر می‌کردند که مدت کمی به خواب رفته‌اند^(۳). از داستان مرگ عَزِيز و اصحاب کهف که در قرآن ذکر شده در می‌یابیم که مرگ همانند خواب می‌باشد و کسانی که مرگ را انعدام و مُرده را معدوم و نابود می‌پندارند، رأیی باطل و نادرست و بر خلاف کتاب خدا دارند.

۱- معانی الاخبار، صفحه ۲۸۹، کتاب شیخ صدوق رحمته الله علی رغم اینکه حجم کمی دارد ولی بسیار عمیق و پر محتوی می‌باشد.

۲- سوره بقره، آیه ۲۵۹.

۳- سوره کهف، آیه ۱۹.

روایاتی دربارهٔ موت:

امام باقر علیه السلام در رابطه با مرگ می‌فرماید:

«الحياة والموت خلقان من خلق الله فإذا جاء الموت فدخل في

الإنسان لم يدخل في شيء إلا وقد خرجت منه الحياة»^(۱).

زندگی و مرگ دو آفریده خداوند هستند. اگر مرگ بیاید و به انسان روی

آورد، داخل در چیزی نمی‌شود مگر اینکه زندگی از آن خارج بشود.

درست است که زندگی و مرگ در یک جا جمع نمی‌شوند، اما هر دو

مخلوق و آفریده ذات اقدس ربوبی هستند.

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«بالموت تختم الدنيا والدنيا تحرز الآخرة»^(۲).

با مرگ، دنیا پایان یابد و با دنیا آخرت به دست می‌آید.

امیرالمؤمنین علیه السلام در کلامی دیگر می‌فرماید:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَا وَإِيَّاكُمْ لِلْبَقَاءِ لَا لِلْفَنَاءِ وَلَكِنَّكُمْ مِنْ دَارٍ إِلَى دَارٍ

تَنْقَلُونَ»^(۳).

ای مردم! ما و شما برای جاودانگی آفریده شده‌ایم نه برای نابودی، اما

از منزلی به منزل دیگر کوچ می‌کنیم.

۱- کافی، جلد ۳ صفحه ۲۵۹.

۲- نهج البلاغه، خطبه ۱۵۶.

۳- بحار الانوار، جلد ۶۸ صفحه ۲۶۴.

امام حسن عسکری علیه السلام می فرمایند:

« دخل عليّ بن محمّد علیه السلام علی مریض من أصحابه وهو يبكي ويجزع

من الموت فقال له : يا عبدالله ! تخاف من الموت لا تك لا تعرفه »^(۱).

امام هادی علیه السلام به عیادت یکی از اصحابش که بیمار بود رفتند و او را

دیدند که از ترس مرگ گریه و ناله می کند. امام هادی علیه السلام به او

فرمودند: ای بنده خدا! از مرگ می هراسی زیرا آنرا نمی شناسی.

شناسایی و معرفت به معدوم و نیست تعلق نمی گیرد و از این که امام

هادی علیه السلام می فرمایند: تو مرگ را نمی شناسی، می فهمیم که مرگ قابل شناختن

است، لذا مرگ همانند حیات نوعی از وجود است.

از آنچه تا کنون از آیات و روایات بیان نمودیم نتیجه می گیریم که مرگ و

وفات، نابودی، نیستی و فنا نیست. بلکه انتقال و جا به جایی از خانه ای به خانه

دیگر است. مرگ نابودی نیست، بلکه نبودن است در منزل دنیا. انسانها به عوالم

پس از مرگ علم و معرفت ندارند لذا می پندارند زندگی دنیوی حیات است و کسی

که این زندگی را ترک گوید فانی شده است.

جنینی که در رحم مادر قرار دارد تمام دنیا را همین فضای تنگ و تاریک

می داند و به هیچ وجه نمی تواند به فضای بیرون از رحم علم و آگاهی یابد، انسانها

نیز همانند جنین عوالم پس از مرگ را نمی توانند درک نمایند و تصوّر ابتدایی آنان

از مرگ، نیستی و فنا می باشد.

۱- معانی الاخبار، صفحه ۲۹۰.

شهادت روزی خوران خدا:

خداوند متعال در قرآن به صراحت از گروههایی نام می‌برد که دارای حیات دنیوی نیستند و در رابطه با آنان می‌فرماید: مبدا آنان را مُرده بپندارید بلکه آنان زنده‌اند.

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَّا تَشْعُرُونَ﴾^(۱).

و به آنها که در راه خدا کشته می‌شوند مرده نگوئید، بلکه آنان زنده‌اند ولی شما نمی‌فهمید.

و در آیه‌ای دیگر می‌فرماید:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾^(۲).

(ای پیامبر!) هرگز گمان مبر کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند مردگانند، بلکه آنان زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند * آنها به خاطر نعمتهای فراوانی که خداوند از فضل خود به ایشان بخشیده است، خوشحال‌اند و به خاطر کسانی که هنوز به آنها ملحق

۱- سوره بقره، آیه ۱۵۴.

۲- سوره آل عمران، آیه ۱۷۰-۱۶۹.

نشده‌اند (مجاهدان، شهیدان آینده) خوشوقتند، (زیرا مقامات برجسته آنها را در جهان می‌بینند و می‌دانند) که نه ترسی بر آنها است و نه غمی خواهند داشت.

خداوند متعال به صراحت و روشنی در این آیه می‌فرماید: شهدا از رزق و روزی برخوردار و بهره‌مند هستند، از آن چه خداوند به آنها داده است شاد می‌باشند، راه را به کسانی که هنوز نیامده‌اند نشان داده و به آنها بشارت و مژده می‌دهند و بیم و هراسی ندارند.

از اینکه خداوند متعال شهدا را به این اوصاف، متّصف نموده است به این نکته پی می‌بریم که گر چه شهدا در میان ما نیستند و از حیات دنیوی بی بهره‌اند، اما زنده‌اند و نابود و نیست نشده‌اند، زیرا کسی که معدوم و فانی است به هیچ وجه نمی‌تواند از رزق و روزی برخوردار و به غم و شادی متّصف گردد.

« والسلام علیکم ورحمة الله برکاته »

خود آزمایی:

- ① با استناد به آیات قرآن مجید، طرز تفکر و هابیت در مورد مرگ را نقد نمایید. سه آیه ذکر نمایید و کاملاً توضیح دهید.
- ② امام باقر علیه السلام چه کسی را (امام مبین) می‌داند؟ روایت مربوطه را ذکر نمایید.
- ③ امیرالمؤمنین علیه السلام در پاسخ عمار یاسر در مورد تعداد مورچگان چه فرمودند؟
- ④ امیرالمؤمنین علیه السلام در رابطه با کندن درب قلعه خیبر چه فرمودند؟
- ⑤ رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پس از فتح خیبر در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام چه فرمودند؟
- ⑥ سخت‌ترین مصائب حضرت زهرا علیها السلام چه بود؟
- ⑦ وصیت حضرت زهرا علیها السلام چه بود؟ چرا؟
- ⑧ آیا مرگ، نیستی و نابودی است؟ با آیات قرآن توضیح دهید.
- ⑨ معنای وفات چیست؟ دو آیه در این زمینه ذکر نمایید.
- ⑩ تفاوت و شباهت مرگ با خواب را بیان نمایید.
- ⑪ با آیاتی که در رابطه با شهدا در قرآن مجید وجود دارد استدلال کنید که مرگ فنا و نابودی نیست.

به سوی معرفت ۱۶

۲۴

... از آنچه تاکنون از آیات و روایات
بیان نمودیم نتیجه می‌گیریم که مرگ و
وفات ، نابودی ، نیستی و فنا نیست . بلکه
انتقال و جا به جایی از خانه‌ای به خانه
دیگر است . مرگ نابودی نیست ، بلکه
نبودن است در منزل دنیا . انسانها به عوالم
پس از مرگ علم و معرفت ندارند لذا
می‌پندارند زندگی دنیوی حیات است و
کسی که این زندگی را ترک گوید فانی شده
است .

(صفحه ۱۹ از همین جزوه)

www.yasrebi.ir

پست الکترونیک : info@yasrebi.ir

محل برگزاری جلسات :

کاشان : حسینیه بیت حضرت آیت الله یثربی

تلفن : ۴۴۴۴۳۴۳ - ۴۴۴۵۲۷۷ - ۴۴۴۹۹۳۳ نمابر : ۴۴۴۹۹۳۳